

Maaseudun näkökulma kuntaliitosten perustaksi

Maaseudun uusi aika -lehden tämän numeron teemana on kuntarakenteen muutos. Aihe on äärimmäisen ajankohtainen, sillä kunta- ja palvelurakennemuutos eli Parashanke muokkaa kuntakenttää ennennäkemättömällä tavalla. Liitoksia tehtiin tämän vuoden alussa ennätyksellisen paljon. Uudistus koskettaa kaikkialla: jos oma kunta ei ole mukana liitoksessa tai sen selvittämisessä, löytyy esimerkkejä naapurikunnista. Muutosvauhti on niin nopeaa, että tulevien kuntaliitosten alueellinen ennakointi alkaa olla jo vaikeaa.

Tapahtuvaa muutosta ei tavallisesti kyseenalaisteta, vaan julkisessa keskustelussa kuntaliitoksia pidetään edistyksellisinä ratkaisuinä. Vallitseva ilmapiiri muistuttaa monella tapaa 1960- ja 1970-lukujen ajattelua. Pienten kuntien ei tällöin koettu selviävän tehtävistään, vaan vallalla oli taloudellista tehokkuutta ja toimintojen keskittämistä korostava ajattelutapa. Menneinä vuosikymmeninä liitoksen tekivät myös monet sellaiset maaseutukunnat, jotka olisivat selvinneet itsenäisinäkin. Tiedetään, että nimenomaan liitosalueilla kylänraitit ovat hiljenneet ja palvelut kaikonneet. Käykö 2000-luvun liitoksissa samoin?

Kuntalaisten keskuudessa mielipiteet liitoksista vaihtelevat ja kannat voivat olla samoilla perusteillaikin täysin vastakkaiset. Toisaalta monella kuntalaisella ei ole erityistä mielipidettä oman kunnan tulevaisuudesta, kunhan vain palvelut jatkossakin toimivat. Haja-asutusalueilla liitoksen aiheuttama muutos ei välttämättä olekaan suuri, sillä palveluja on jo pitkään haettu omasta kuntakeskuksesta ja lähikaupungeista. Yhdistymisen vaikutukset kohdistuvat ennen kaikkea entisiin kuntakeskuksiin. Vielä emme tiedä, miten suuriin kerrannaisvaikutuksiin näissä sijaisten hallintopalvelujen poistuminen johtaa.

Kuntaliitokset eivät ole keskenään samanlaisia: kartalta poistuu sekä menestyviä että vaikeuksissa olevia kuntia. Yhteistä molemmissa tapauksissa on, että oman alueen uskotaan selviävän paremmin liitosalueena kuin itsenäisenä kuntana. Viime aikoina yhdistymistä itsestäänselvytenä pitävä ajattelutapa on lisääntynyt. Nyt luotetaan isompiin hartioihin ja työssäkäyntialueiden laajuisiin kokonaisuuksiin. Tavallisesti vaihtoehdon itsenäisyydelle tarjoaa läheinen kaupunki, joka on usein seutukunnan tai maakunnan keskus. Kaupungin uskotaan hoitavan maaseudun asukkaiden palvelut niin, että kuntalaiset eivät edes huomaa muutosta arjessaan.

Niin viimeaikaisista kuin aiemmistakin kuntaliitoksista löytyy hyviä ja huonoja esimerkkejä. Yhdistyminen johtaa joka tapauksessa aivan liian usein annettujen lupauksen rikkomiseen ja asukkaiden kokemuksiin pettymyksiin, kuten tästäkin teemanumerosta käy ilmi. Esillä olleet palvelujen paranta-

miskaavailut muuttuvat talouden tasapainottamisohjelmien myötä palvelujen heikentämiseksi. Arjen hankaloitumiseen ei olisi kuitenkaan mitään tarvetta, sillä tapoja toimintojen hajauttamiseen ja lähipalvelujen säilyttämiseen on paljon. Virallisten juhlapuheiden jälkeen onkin aika siirtyä sanoista tekoihin. On etsittävä uusia keinoja maaseudun kehittämiseen sen sijaan, että maaseutua pidetään vähävikisenä ja syrjäisenä ongelma-alueena. Kaupungin ja maaseudun yhteistyön on toimittava.

Jos vanhasta kuntarakenteesta ollaan valmiita luopumaan, tulee tulevaisuutta rakentaa rohkeasti uudelta pohjalta kaupunki- ja taajamalähtöiset ajatukset unohtaen. Maaseutua on arvostettava nykyistä enemmän ja tarvittaessa päätöksentekoon on saatava täydellinen asennemuutos. Humoristinen sanailu siitä, että myös liitosalueiden haja-asutusalueille pitää saada katuvalot, on otettava todelliseksi päätöksenteon lähtökohdaksi. Elinmahdollisuuksien ja tarjottavien palvelujen pitää olla yhtä hyvät asuinpaikasta riippumatta. Kaikkien kuntalaisten on oltava täysin samanarvoisessa asemassa ja palvelut on saatava läheltä. Kuntaliitosten aiheuttamiin pettymyksiin ei ole enää varaa, vaan maaseudun toiveet ja odotukset on otettava todesta.

KARI LEINAMO